

Boekbespreking

P. KAAS & R.A. VAN BELLE, Monograph of living chitons (Mollusca: Polyplacophora). Vol. 1. (1985) Order Neoloricata: Lepidopleurina, 240 pp.; Vol. 2. (1985) Suborder Ischnochitonina, Ischnochitonidae: Schizoplacinae, Callochitoninae & Lepidochitoninae, 198 pp.; Vol. 3. (1987) Suborder Ischnochitonina, Ischnochitonidae: Chactopleurinae & Ischnochitoninae (pars), Additions to Vols 1 & 2, 302 pp., E.J. Brill/Dr. W. Backhuys, Leiden, prijs geb. Vol. 1 & 2 elk f 98,-, Vol. 3 f 120,-.

Begin 1985 verscheen het eerste deel van de "Monograph of Living Chitons", dat, zo het zich laat aanzien, een van de belangrijkste in Nederland uitgegeven malacologische werken zal worden. Ruim 800 soorten zullen in tien delen van ca. 200-300 pagina's worden behandeld. Het wordt dan ook hoog tijd dat hierover een recensie in *Basteria* verschijnt, temeer daar de twee auteurs, Piet Kaas en Richard Van Belle, beide lid van onze vereniging zijn. Bij het uitkomen van het derde deel in januari van dit jaar, heb ik besloten in dit manco te voorzien.

Hoewel men de klasse Polyplacophora algemeen wel een door biologen en verzamelaars verwaarloosde groep noemt, is het verbazingwekkend hoeveel er in de loop der tijden over deze groep geschreven is. Daar de hoeveelheid gegevens op dit gebied hand over hand toeneemt, wordt het voor velen steeds moeilijker de reeds bestaande kennis te overzien. Deze kennis van tijd tot tijd op verantwoorde wijze samenvatten is een belangrijke maar moeilijke opgave, die veel inzet vereist.

Tussen 1892 en 1894 verscheen de laatste monografie over deze klasse (toen nog als een orde van de Gastropoden beschouwd). De auteur van dit werk was Henry A. Pilsbry (1862-1957), een van de meest vermaarde malacologen uit de geschiedenis. Dit zeer belangrijke werk gaf destijds een enorme stimulans aan de studie van de keverslakken. Sinds het werk van Pilsbry is het aantal beschreven taxa verdubbeld, zijn vele taxonomische en systematische problemen opgelost (en gecreëerd!), zijn nieuwe zoögeografische gegevens verzameld, etc. Door hun enorme schat aan ervaring en kennis zijn de beide auteurs, zeker sinds het overlijden van Ferreira in 1986, de aangewezen personen om een compilatie en herwaardering van oude en nieuwe gegevens tot stand te brengen.

De inhoud van de drie tot nu toe verschenen delen ziet er als volgt uit. Deel 1 begint met een algemeen inleidend hoofdstuk (23 pp.) waarin o.a. kort wordt ingegaan op de externe morfologie, anatomie, biologie, fysiologie, en het verzamelen en conserveren. Na een determinatietabel tot de subgenera, volgt het beschrijvende, systematische deel, waarin vrijwel elke soort uitvoerig wordt behandeld in twee tot drie bladzijden tekst met figuren. Evenals in de monografie van Pilsbry worden van de soortenrijke geslachten alle soorten in groepen per zoögeografisch gebied behandeld. Zo staan bijv. alle Oostpaciïsche *Chaetopleura*-soorten bij elkaar, direct gevolgd door alle Afrikaanse taxa. De verspreidingskaarten worden aan het eind van het boek gebundeld, de figuren staan bij de tekst. Het boek wordt afgesloten met een literatuurlijst en een index van alle behandelde taxa.

Elke beschrijving van een, door de auteurs als geldig beschouwde, soort, bestaat uit een behandeling van de verblijfplaats en status van het typemateriaal, de vermelding van de typelocaliteit, synoniemie en een vrij complete bibliografie. Hierna volgt een nieuwe beschrijving, die geïllustreerd wordt door schitterende figuren van de hand van Kaas. Tenslotte wordt een schets van de verspreiding gegeven. In enkele gevallen wordt besloten met opmerkingen waarin specifieke problemen toegelicht worden.

De delen 2 en 3 zijn op dezelfde manier opgezet, maar dan natuurlijk zonder inleidend hoofdstuk. In deel 3 worden voorin delen 1 en 2 up to date gebracht. Al met al zijn er nu totaal ongeveer 275 soorten beschreven, waaronder 16 nieuw voor de wetenschap.

Vergeleken met de monografie van Pilsbry zien we de volgende inhoudelijke verbeteringen. Zoveel mogelijk worden alle soorten uitgebreid herbeschreven en meestal geëvalueerd aan de hand van het typemateriaal, zodat de beschrijvingen aanzienlijk aan waarde winnen. Er wordt veel meer aandacht besteed aan gordel en radula. Daarnaast zijn er de vele, vaak speciaal voor deze uitgave vervaardigde, illustraties en verspreidingskaarten. Pilsbry's monografie werd bijna honderd jaar geleden geschreven; het is interessant te constateren dat er duidelijke en talrijke vorderingen gemaakt zijn.

vervolg van p. 48

Een aantal kritische opmerkingen is echter ook ter zake. Helaas zijn drukfouten nauwelijks te vermijden. Wat bijvoorbeeld vermeden had kunnen worden is het tonen van een onvolgroeid ei (fig. 10 no. 3) bij het overzicht van de eivormen in deel 1; in ieder geval had vermeld kunnen worden dat het hier om een onvolgroeid ei ging. Verder mis ik tabellen waarmee tot op soortniveau gewerkt kan worden. Voor het snel determineren, zeker voor personen die in deze groep niet zo thuis zijn, zou dat wel handig geweest zijn.

Welke status men aan bepaalde taxa toekent, is vaak een zaak waarover getwist kan worden. Zo kan ik het niet met de auteurs eens zijn over het feit dat zij vrijwel alle Noordwestpacificische *Tonicella*-soorten als synoniemen van de Noordatlantische soort *Tonicella rubra* (L., 1767) beschouwen. Zeker een soort als *T. beringensis* Jakovleva, 1952, is m.i. niet zomaar als hooguit een locale variëteit van *T. rubra* af te doen. Kaas & Van Belle lijken ook niet helemaal zeker van hun zaak, daar zij op p. 138 de verschillen tussen deze vormen onderling en die met *T. rubra* in een tabel hebben weergegeven.

Om ruimte te besparen zijn de verspreidingskaarten (die van verschillend formaat zijn) niet systematisch gerangschikt. Dat is jammer, maar in de praktijk blijkt dit geen onoverkomelijk bezwaar te zijn.

De uitvoering van het werk is degelijk; de boeken zijn stevig gebonden. In het eerste deel zijn helaas enkele, van andere auteurs overgenomen, figuren (fig. 43, 45, 47 en 88), slecht afgedrukt. In sommige gevallen zijn de figuren te vet en in andere gevallen te dun gedrukt, wat detailverlies tot gevolg heeft. Hiervan is gelukkig in deel 3 niets meer te merken; ik neem aan dat dit technische euvel dus is opgelost.

Voor een ieder die een degelijk en mooi uitgevoerd systematisch werk in huis wil hebben, voor de all-round verzamelaar, voor elk zichzelf respecterend natuurhistorisch museum en natuurlijk voor iedereen die in keverslakken geïnteresseerd is, zijn deze uitgaven een absolute noodzaak. Vergeleken met de veelal dure fotoboeken (mooie plaatjes alleen zijn niet voldoende), zijn naar mijn mening deze werken zeker hun (nogal hoge) prijs waard. Ik besluit deze bespreking in de hoop dat deze monografie voor velen een aanzet zal zijn om zich eveneens in deze klasse te verdiepen.

HERMANN L. STRACK